

Asia: VN/2160/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kysymykset lausunnon antajille

Millaisia huomioita teillä on oppivelvollisuuslakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Diakonissalaitos kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta oppivelvollisuuslain muuttamisesta. Diakonissalaitos on yleishyödyllinen säätiökonserni, joka rakentaa oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa. Lähes 160-vuotias säätiö tarjoaa yhdessä omistamansa yhteiskunnallisen yrityksen Rinnekotien kanssa vaikuttavia sosiaali- ja terveystalvueluja erityistä tukea tarvitseville ihmisille. Toiminnasta saadulla tuotolla tuemme kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia yleishyödyllisen työmme kautta.

Diakonissalaitoksen nuortenpalvelu Vamoksessa järjestetään tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta (TUVA) ja tehdään tiivistä yhteistyötä opiskelijoiden tukemisessa Suomen Diakoniaopiston kanssa.

Oppivelvollisuuden laajentaminen on ollut kannatettava toimi, mutta samalla se on tuonut näkyväksi sen, että kaikille opiskelijoille ei riitä oppilaitoksen tarjoama tuki tai sitä ei pystytä kohdentamaan riittävän varhaisessa vaiheessa. Laki ei ota riittävän hyvin huomioon oppivelvollisten nuorten moninaisia taustoja ja elämäntilanteita. Kaikki peruskoulunsa päättävät eivät ole vielä valmiita opiskelemaan ammattiin tai osalla kohderyhmästä on elämänhallintaan, psyykkiseen hyvinvointiin tai sairauteen liittyviä haasteita, jotka vaikeuttavat jatko-opintojen suorittamista tai niihin hakeutumista. Samalla oppivelvollisuuden laajeneminen, hyvinvointialueiden palvelujen ruuhkautuminen ja työpajatoiminnan rajaukset ovat yhdessä synnyttäneet rakenteellisen palveluvajeen, johon kunnilla ei tällä hetkellä ole toimivaa ratkaisua.

Diakonissalaitos on erityisen huolissaan täysi-ikäntyneistä nuorista, jotka eivät kuulu enää oppivelvollisuuden piiriin, mutta tarvitsisivat tukea opintojensa suorittamiseen. Esimerkiksi Vamoksen valmennukseen ohjautuu nuoria oppilaitoksesta, joiden oppivelvollisuus on päättynyt,

mutta opintojen jatkaminen ei ole vielä ajankohtaista. Koulukuntoisuuden ollessa heikko, pitäisi erityisesti mahdollistaa sellaisia toimenpiteitä, jossa hyvinvointia ja toimintakykyä vahvistetaan kokonaisvaltaisesti. Lisäksi peruskoulun numeroiden nostaminen on tärkeä mahdollistaa.

Vamoksessa tarjottava valmennus on mahdollistanut sen, että nuoren tilannetta tarkastellaan kokonaisvaltaisesti ja hänen koulukuntoisuuttansa vahvistetaan pikkuhiljaa. Täysi-ikäistymisen yhteydessä nuoren tukiverkko usein samanaikaisesti heikkenee, opiskeluhuollon ja lastensuojelun tuet päättyvät tai muuttuvat, ja vastuu palveluihin hakeutumisesta siirtyy nuorelle itselleen. Näissä nivelvaiheissa olisi kriittistä tarjota kuntouttavaa ja parhaimmillaan ennaltaehkäisevää tukea, ennen kuin nuori ajautuu palveluverkkojen sekä koulutuksen ulkopuolelle. Ammatillisen- ja lukiokoulutuksen, sekä tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen lakimuutokset heikentävät entisestään niiden nuorten tilannetta päästä opiskelemaan, joilla tutkintoa ei ole.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi oppivelvollisuuslakiin säännökset oppivelvollisuuden suorittamisesta nuorten työpajatoiminnassa. Muutoksella helpotetaan oppilaitosten painetta niiden oppivelvollisten kohdalla, joiden opintojen suorittaminen oppilaitoksessa ei ole mahdollista tukemalla samalla nuoren aktiivisuutta. Opetuksenjärjestäjän keinovalikoimaa pitäisi tukea ja ehdotus on siltä osin kannatettava. Diakonissalaitos haluaa kuitenkin muistuttaa, että mikäli oppivelvollisuutta voi suorittaa työpajalla, pitää löytää keinot turvata rahoitus niin, että oppilaitokset voivat maksaa työpajalle toteutuksesta tai niin, että Ministeriö/AVI/LPV mahdollistavat työpajatoiminnan avustuksella opiskelijoille suunnatun toiminnan silloin, kun opiskelijat ovat vaarassa pudota opintojen ulkopuolelle.

Esityksessä olisi tarpeen selkeyttää, millä tavoin oppivelvollisuuden keskeiset elementit, kuten pedagoginen vastuu nuoren oppimisesta ja oppimisen arviointi, toteutuvat. Koulutuksen järjestäjillä ja asuinkunnalla on velvollisuus seurata oppivelvollisuuden suorittamista, mutta käytännössä Diakonissalaitoksen kokemuksen mukaan tässä on valtakunnallisella tasolla suurta vaihtelevuutta. Kuormitus kasautuu oppilaitoksille erityisesti niiden nuorten kohdalla, jotka eivät kykene suorittamaan opintojaan, ja nuori voi pahimmillaan jäädä koko oppivelvollisuusajaksi koulutukselliseen välitilaan ilman toimivaa ratkaisua. Oppilaitosten hallinnolliset ja pedagogiset toimenpiteet sekä alaikäisiin liittyvät lastensuojelulliset velvoitteet vievät merkittävästi resursseja, eikä oppivelvollisuusohjauksen toimivuus ole yhdenmukaista alueellisesti. Lakimuutoksessa on siksi selkeytettävä koulukuntoisuuden arvioinnin vastuu, ohjaamisen vastuutaho sekä oppivelvollisuuden suorittaminen oppilaitoksen ulkopuolella.

Millaisia huomioita teillä on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Ammatillisen koulutuksen lain mukaan koulutuksen tavoitteena on lisäksi tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Koulutusta alle 18-vuotiaalle opiskelijalle suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti

huomioitava lapsen etu. Tämän takaaminen tasapuolisesti tulisi ottaa uudessa lakimuutoksessa esille. Oppivelvollisuuden suorittamisesta pitää saada tehtyä tasapuolista.

TUVA-koulutuksen tulisi olla aidosti vaihtoehto myös niille nuorille, joilla ei ole haasteita koulun käynnissä, mutta joiden arvosanat tai valmiudet eivät vielä riitä toivottuun jatkokoulutukseen. TUVA ei saisi muodostua pakon sanelemaksi välivaiheeksi, vaan tarkoituksenmukaiseksi, eteenpäin vieväksi osaksi koulutuspolkua. Koulutusta pitäisi kehittää enemmän kuntouttavaan suuntaan, joka tukee nuorten hyvinvointia ja kykyä kiinnittyä opintoihin nyt ja tulevaisuudessa. TUVA-koulutusta tulee kehittää siten, että se vastaa paremmin nuorten lisääntyneeseen tuen tarpeeseen ja tukee heidän koulukuntoisuuttaan, hyvinvointiaan ja opintoihin kiinnittymistään.

Samalla on kuitenkin tärkeää varmistaa, että TUVA-koulutukseen osallistuminen ei johda siihen, että nuoren oikeus muihin välttämättömiin ja kohdennettuihin tukipalveluihin, kuten kuntoutukseen, kaventuu. TUVA-koulutuksen tulee toimia osana palvelukokonaisuutta, jossa koulutuksen, sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä kuntoutuksen vastuut ja roolit ovat selkeästi määriteltynä.

TUVA koulutuksen ja tutkintoon johtavien koulutusten tulisi tehdä enemmän yhteistyötä, jolloin koulutus tukisi nuorten ammatillista kasvua ja kehittymistä. Tämä edellyttäisi ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen sääntelyn tarkastelua.

Millaisia huomioita teillä on perusopetuslakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Esityksessä esitetään muutettavaksi säännöstä, jonka mukaan opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita, kuitenkin siten, että oppivelvolliset otetaan ensisijaisesti opiskelijoiksi. Tämä muutosehdotus lisää entisestään koulutuspaikkojen määräytymistä oppivelvollisille, jolloin täysi-ikäisten on vaikeampi päästä tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Erityisesti tässä jäävät heikompaan asemaan ne nuoret, joilla oppivelvollisuuden suorittaminen ei ole onnistunut ja tutkintoa ei ole saavutettu tai taustalla on useampi keskeytynyt tutkinto.

Tuominen-Hakoila Miinukka
Diakonissalaitos